

УДК 94(477.8)

Павло Кучер

кандидат географічних наук,
викладач кафедри туризму
Львівського державного університету
імені Івана Боберського

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА АРХІТЕКТУРНО-ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Важливою передумовою розвитку туризму Волинської області є наявність різноманітних рекреаційно-туристичних ресурсів. Волинська область має сприятливі природні умови, значну культурну спадщину, необхідні людські та матеріальні ресурси для розвитку туризму. Розвинений ринок туристичних послуг є вагомим чинником прискорення інтеграції України в європейське співтовариство. З кожним роком потік туристів на Волинь зростає, що вимагає надання якісних туристичних послуг. Важливою передумовою розвитку туризму в регіоні є наявність багатих архітектурно-історичних ресурсів.

Аналіз наукових досліджень щодо даної проблематики дає підстави стверджувати про високий рівень вивченості цієї проблематики із погляду різних наук і однак такі наукові пошуки не охоплювали усі архітектурно-історичні ресурси. Тож існує потреба в комплексному оцінюванні архітектурно-історичних ресурсів, з'ясуванні їхнього сучасного стану та пошуку шляхів оптимізації.

У статті висвітлено сучасний стан архітектурно-історичних ресурсів з метою їх оцінки та оптимізації. Автор детально проаналізував архітектурно-історичні об'єкти національного та місцевого значення (пам'ятки громадської, оборонної (військової) та сакральної (культової) архітектури, архітектурні монументи, археологічні пам'ятки, музеї), їх розподіл та геопросторове поширення за адміністративними одиницями (районами). Укладено картографічні матеріали громадських споруд та палацових комплексів Волинської області із легендою до них. Особливу увагу у статті присвячено сакральним спорудам, які займають особливе місце у структурі архітектурно-історичних ресурсів. У статті високремлено адміністративні райони, що отримали найвищі показники за результатами проведення оцінки, а саме: Луцький, Ковельський, Володимир-Волинський.

Ключові слова: архітектурно-історичні пам'ятки, стан та збереження, оцінка, туризм.

У Волинській області під охороною держави налічується понад 508 архітектурно-історичних об'єктів національного та місцевого значення, із них: 73 – пам'ятки громадської архітектури, 219 – пам'яток сакральної (культової) архітектури, 31 – архітектурні

монументи та скульптурні пам'ятники, 146 – археологічні пам'ятки, 41 – музеїв. В області 11 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальною площею 108,6 га.

Пам'ятки громадської архітектури. Згідно із реєстром пам'яток містобудування і архітектури у Волинській області, що перебувають під охороною держави станом на 01.01.2018 р. налічується 73 громадські споруди національного та місцевого значення, серед них: 2 – банки, 3 – будинки видатних осіб, 5 – дохідних домів; 45 – житлових будинків; 3 – залізничні станції; 5 – палаців; 3 – поштові станції; 3 – садиби; 2 – театри; 3 – школи (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка громадських споруд, палацових комплексів та житлових будівель Волинської області¹

Адміністративні одиниці (райони)	Громадські споруди, палацові комплекси та житлові будівлі Волинської області ¹										Загальна кількість	Оцінка, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	Банки	Будинки видатних осіб	Дохідні домів	Житлові будинки	Залізничні станції	Палаці	Поштові станції	Садиби	Театри	Школи			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Володимир-Волинський	0	2	3	4	1	0	0	0	1	1	12	2	низький
Горохівський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже високий
Іваничівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Камінь-Каширський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Ківерцівський	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	1	дуже низький
Ковельський	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	3	1	дуже низький
Локачинський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Луцький	1	0	2	39		1	1	0	1	2	45	5	дуже високий
Любешівський	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	дуже низький
Любомльський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький

¹ Офіційний веб-сайт сайт Волинської обласної державної адміністрації. URL: <https://voladm.gov.ua/> (дата звернення: 9.10.2020). (Далі: Офіційний веб-сайт Волинської облдержадміністрації).

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ратнівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	дуже низький
Старовижівський	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	дуже низький
Загалом	1	3	5	45	3	5	3	3	2	3	73	1,3	дуже низький

^a Складено автором.

Найбільша кількість громадських споруд є у Луцькому – 45 (63%), Володимир-Волинському – 12 (17%) та Ковельському – 3 (4,1%) адміністративних районах області (рис. 1). Серед громадських споруд, найбільша кількість припадає на житлові будинки – 45 (62%), дохідні дома – 5 (6,8%) та палаци – 5 (6,8%). Значна частина житлових будинків знаходиться у Луцькому районі та належить до XVI–XIX ст.

Серед споруд громадської архітектури особливу цінність складають: Палац Браніцьких кінця XVIII ст. у м. Любомль; Садиба Вільгів у смт Голоби Ковельського району; Будинок (садиба) композитора І.Ф. Стравінського, м. Устилуг Володимир-Волинського району; Палац родини Лішинських, с. Затурці Локачинського району; Палац Плятерів у м. Берестечко Горохівського району та Успенська церква князя С. Пронського у м. Берестечко Горохівського району. Нижче подасмо короткий опис споруд громадської архітектури.

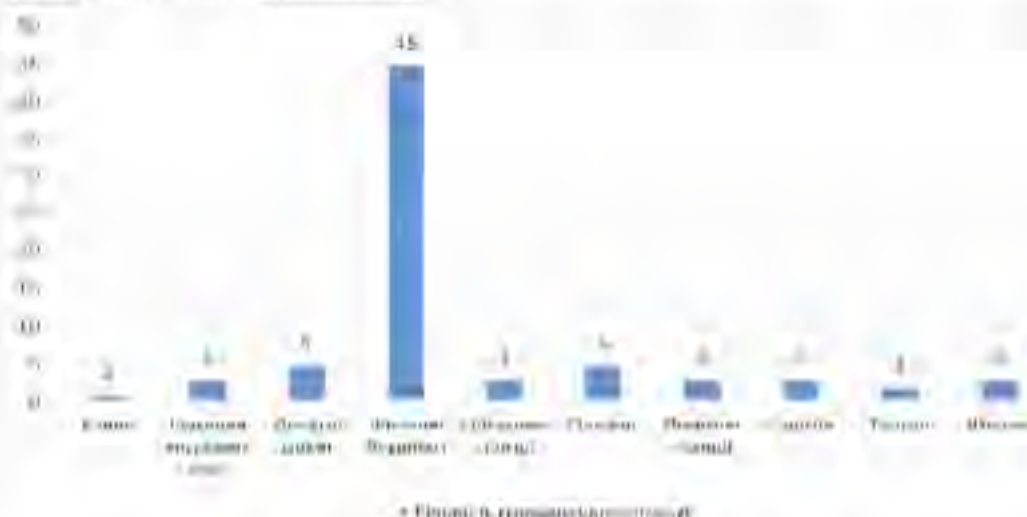

Рис. 1. Розподіл громадських споруд Волинської області²

² Офіційний веб-сайт сайт Волинської облдержадміністрації...

Палац Браницьких був побудований в 1782 році в Любомлі графом Франциском Ксаверієм Браницьким. Це був величезний палацовий комплекс, що відрізнявся небувалою розкішшю і стилем. Тут було все для того, щоб привільно вести світське життя і насолоджуватися місцевою природою. Комплекс складався з будівлі самого палацу, декількох дво-поверхових флігелів, галерей, зимового саду і парку, який був обнесений кам'яною стіною. Архітектура вражала уяву. Складна ліпнина прикрашала фасади будівель. У палаці проводили гучні бали, ховали скарби і приховували сімейні таємниці. Кілька разів палац міняв свого господаря. І, як багато замків, постраждав під час радянської влади. Зараз від палацового комплексу Браницьких залишився тільки один флігель³.

Дім-садиба Вільгів – колишня резиденція сім'ї магнатів Вільгів. Людовік Вільга був представником польських шляхтичів і обіймав важливу посаду сенатора Речі Посполитої. Садиба перейшла у користування сімейству Вільга у XVIII столітті. Головною окрасою маєтку слугував красивий парк із звіринцем. У XIX столітті садибний будинок сильно постраждав від пожежі, збереглися лише ворота. У 2006 році Садиба Вільгів внесена до списку пам'яток архітектури національного значення. На сьогодні Садиба не функціонує і вимагає реставраційних робіт⁴.

Нами оцінено забезпеченість адміністративних районів громадськими спорудами, палацовими комплексами та житловими будівлями.

Найвищий бал (5) одержав Луцький та Володимир-Волинський райони (2 бали). Інші адміністративні райони отримали найнижчий бал (1 бал). Тому можна стверджувати, що до найбільш атрактивних районів області відносяться Луцький та Володимир-Волинський райони (табл. 2). Громадські споруди, житлові будівлі та палацові комплекси наведені на картосхемі (рис. 2). Як показують результати дослідження область володіє великою кількістю споруд громадської архітектури, що вказує на значний потенціал для розвитку пізнавального та інших видів туризму.

Пам'ятки військової (оборонної) архітектури. У межах Волинської області знаходиться найбільша кількість оборонних споруд щодо розподілу за адміністративними районами порівняно з іншими адміністративними одиницями області. У Луцькому 9 – оборонних споруд (56% від загальної кількості оборонних споруд в області), Володимир-Волин-

---

³ Путівник по Україні від Igotoworld. URL: http://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/67884_nadsluchanskiy-regionalnyylandshaftnyy-park.htm (дата звернення: 27.09.2020). (Далі: Путівник по Україні від Igotoworld).

⁴ Там само.

ському – 3 (19%), Ківерцівському – 2 (12,5%), Іваничівському та Локаченському районах – 1 оборонна військова споруда (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка пам'яток оборонної (військової) архітектури будівництва Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Пам'ятки військової архітектури ⁵				Кількість пам'яток оборонного будівництва	Оцінка пам'яток оборонного будівництва, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	Вали	Башти	Замки	Оборонні мурі			
1	2	3	4	5	6	7	8
Володимир-Волинський	1	0	0	2	3	2	низький
Горохівський	0	0	0	0	0	1	дуже високий
Іваничівський	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Камінь-Каширський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Ківерцівський	0	0	1	2	3	2	низький
Ковельський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Локачинський	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Луцький	0	4	2	2	8	5	дуже високий
Любешівський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Любомльський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Ратнівський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Старовижівський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Загалом	1	4	2	9	16	1,3	дуже низький

* Складено автором.

⁵ Офіційний веб-сайт сайт Волинської облдержадміністрації...

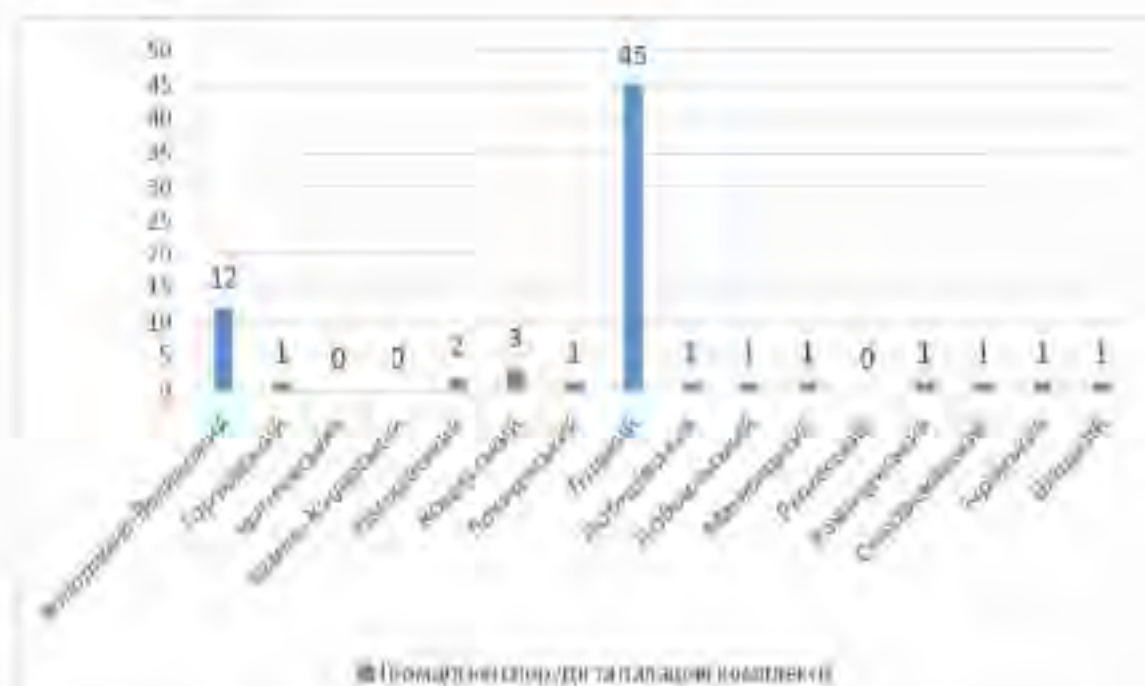

Рис. 2. Розподіл громадських споруд та палацових комплексів за адміністративними одиницями Волинської області⁶

Найбільшу кількість пам'яток оборонної (військової) архітектури складають оборонні мурі 9 споруд (57%), 4 башти (25%), 2 замки (12%), 1 оборонний вал (6%) (рис. 3).

Відповідно до проведеної оцінки пам'яток оборонного мистецтва, найвищий бал (5) притаманний Луцькому району. Володимир-Волинський та Ківерцівський райони отримали нижчий бал (2). Горохівський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Ковельський, Локачинський, Любешівський, Любомльський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський, Старовижівський, Турійський, Шацький райони області оцінено в 1 бал у зв'язку із малою кількістю таких пам'яток (табл. 2).

Найцінніші споруди оборонного значення знаходяться в основних історико-культурних центрах області – містах Луцьку та Володимирі-Волинському. Тут утворені два історико-культурні заповідники: «Старий Луцьк» та «Стародавній Володимир» які відносяться до туристичних об'єктів Волинської області⁷.

⁶ Офіційний веб-сайт сайт Волинської облдержадміністрації...; Путівник по Україні від IgotoWorld...

⁷ Добинда І.П. Історико-культурні рекреаційні ресурси поселень Волинської області : суспільно-географічна оцінка : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Чернівці, 2016.С.91; Кучер Н.В., Волошин І.М. Геспросторове поширення та характеристика

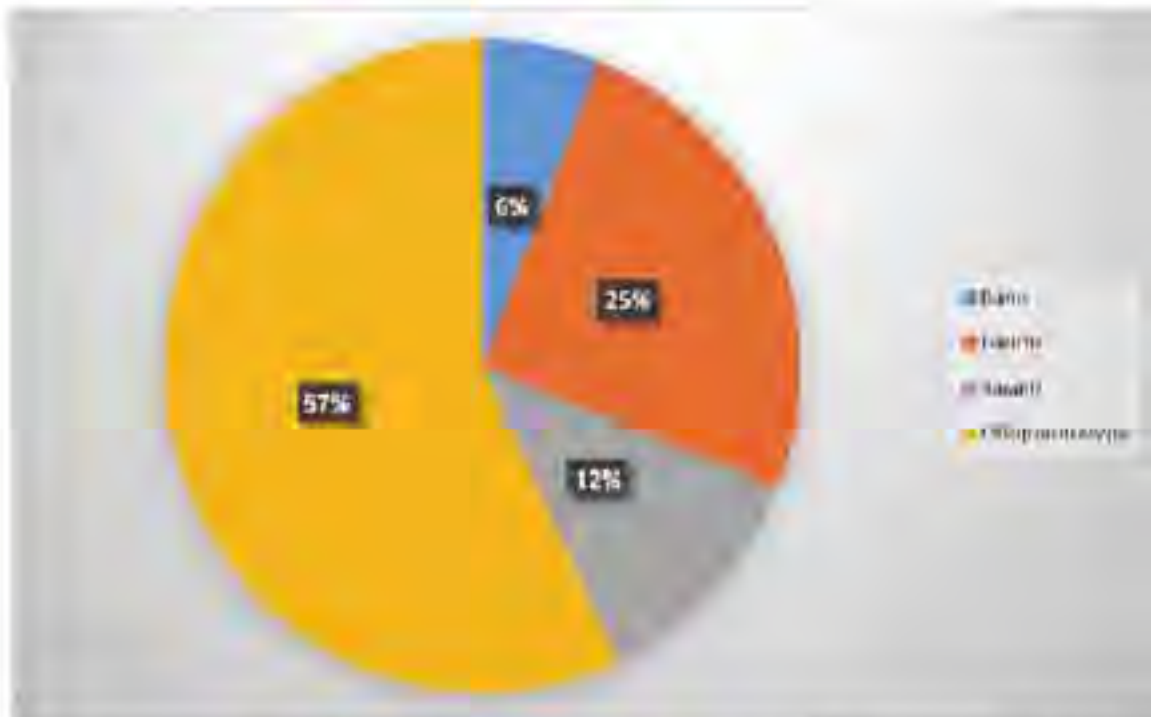

Рис. 3. Розподіл пам'яток оборонного будівництва у Волинській області⁸

⁸ Складено автором на основі матеріалів офіційного веб-сайту Волинської обласної державної адміністрації⁹.

До найцікавіших пам'яток оборонного будівництва області належать: Замок Любарта (1340 р.), Замок Радзівіллів (1564 р.) (рис. 4).

Замок Радзівіллів (Олицький) – визначна пам'ятка оборонного будівництва, яка на даний час перебуває у занедбаному стані. Замок знаходиться у смт Олика Ківерцівського району, він є менш відомим у порівнянні з Луцьким замком, хоч розміщений відносно недалеко (44 км) від обласного центру і має з ним добре транспортне сполучення. Сьогодні у стінах замку знаходиться обласна психіатрична лікарня.

Цей замок був одним із найславетніших у часи Середньовіччя і належав великому литовському роду князів Радзівіллів (Радивилів). Він збудований у XVI ст. і був одним із перших на території України замком бастіонного типу. Князь Микола Радзівілл спорудив замок у 1564 р. (за іншими джерелами – у 1558 р.) в архітектурному стилі ренесансу⁹.

природно-заповідного фонду Рівненської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. Тернопіль, 2016. № 2. С. 214-223.

⁸ Офіційний веб-сайт сайт Волинської облдержадміністрації...

⁹ Путівник по Україні від IgotoWorld...

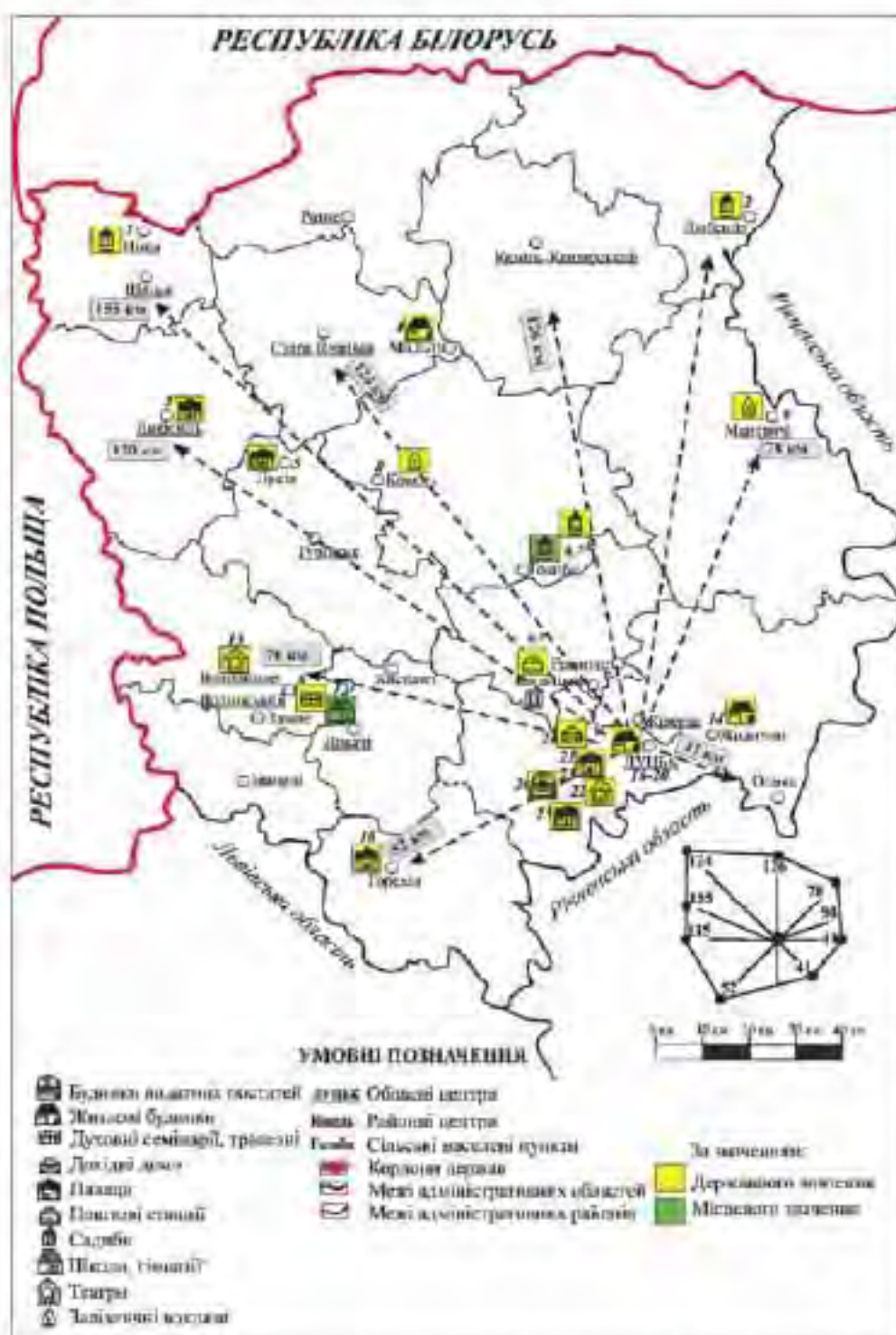

Рис. 4. Громадські споруди та палацові комплекси Волинської області
 * Складено автором.

Умовні позначення до рис. 4

1. Шацький район: Будинок Гутовського, 1890 р., с. Піща; Любешиівський район: 2. В'їзна брама садиби, XVIII ст., м. Любешиів; 3. Любомльський район: Палац Браницьких кін. XVIII ст., м. Любомль, Сторинажівський район:

4. Будинок ігумена, поч. XVIII ст., с. Мильці; *Турійський район*: 5. Палац, смт Луків, *Ковельський район*: 6. Садибний будинок, поч. XX ст., смт Голоби; 7. Садиба Вільгів, XVIII – поч. XX ст., смт Голоби; 8. Залізничний вокзал, м. Ковель; *Маневицький район*: 9. Залізничний вокзал, смт Маневичі; 10. Поштова станція, с. Копачівка, Рожищенський район; 11. *Володимир-Волинський район*: Трапезна, XV–XVI ст., с. Зимне. Будинок І.Ф. Стравінського, смт Устилуг; 12. Школа, 1899 р., с. Зимне; 13. Кінотеатр ім. Шевченка, м. Володимир-Волинський; 14. *Ківерцівський район*: Будинок єпископа, 1723 р., с. Жидичин; 15. Житловий будинок, смт Олика, поч. XX ст.; *Луцький район*: 16. Житловий будинок «Шляхетський», 1789 р., м. Луцьк; 17. Житловий будинок «Єпископський», 1814 р., м. Луцьк; 18. Житловий будинок, XVI–XVII ст., м. Луцьк; 19. Житловий будинок Пузини, XVI–XVIII ст., м. Луцьк; 20. Житловий будинок, XVII–XX ст., м. Луцьк; 21. Палац родини Липинських, с. Затурці; 22. Кінотеатр, м. Луцьк; 23. Княжий палац, м. Луцьк; 24. Дохідний дім, м. Луцьк; *Горохівський район*: 25. Палац Плятерів, м. Берестечко; 26. Усипальниця князя С. Пронського, м. Берестечко.

Замок Любарта. З 1985 року комплекс історичних архітектурних споруд Старого Луцька оголошено Державним історико-культурним заповідником. Одна з найдавніших пам'яток міста – мурований Верхній замок – яскравий приклад фортифікаційної архітектури XIV ст.

Закладений він останнім князем Галицько-волинського князівства Любартом у 1340–1384 роках, із пізнішими добудовами і реставрацією дійшов до нашого часу¹⁰. На території замку Любарта розміщуються 7 найцікавіших архітектурних пам'яток: сам Верхній замок (кін. XIII ст.), В'їзна (Надбрамна) башта (кін. XIII ст.), башта Стирова (Свидригайла – XIV–XV ст.), Владична башта (XIII–XV ст.), замкові мури (кін. XIII – поч. XV ст.), житловий будинок «Шляхетський» (1789 р.), житловий будинок «Єпископський» (1814 р.). Також у Луцьку знаходиться вид сакральної оборонної споруди – оборонна синагога XVII ст.¹¹ До наших днів збереглися три вежі: Стирова, Владича, В'їзна. У Владичій вежі розташовувалась княжа усипальниця – церква Іоанна Богослова, а в Стировій на різних поверхах були розміщені бібліотека, скарбниця та в'язниця. За часів правління Любарта В'їзна вежа мала підйомний міст¹².

¹⁰ Путівник по Україні від IgotoWorld...

¹¹ *Волошин І.М., Кучер П.В.* Геопросторове поширення та характеристика туристично-рекреаційних ресурсів Волинської області. Географія та туризм. Серія: Географія. Київ, 2017. № 39. С. 92.

¹² Путівник по Україні від IgotoWorld...

У приміщеннях замку є чимало визначних пам'яток мистецтва, зокрема художні витвори, скульптури, колекція кінської зброї та вмурована у стіни венеційська мозаїка. Замок вистояв багато нападів¹³.

Нами здійснено оцінку пам'яток військової (оборонної) архітектури, яка свідчить про те, що найвищий бал (5) одержав Луцький район у якому виявлено найбільшу кількість таких споруд – 8 (табл. 2). Нижчим балом (2) оцінено Володимир-Волинський та Ківерцівський райони, на території яких розташовано 6 військових споруд. 13 адміністративних одиниць оцінено в 1 бал. Тому до найбільш атрактивних районів області віднесений Луцький, Володимир-Волинський та Ківерцівський райони, в яких найкраще уцілили оборонні споруди.

Пам'ятки сакральної (культової) архітектури. Архітектура як мистецтво створення, організації життєвого середовища людини належить до найважливіших ознак цивілізації. Для кожного народу його зодчество є ніби історичним паспортом: саме воно засвідчує його вік, походження, як ступінь цивілізованості, взаємозв'язки з іншими культурами¹⁴. Пам'ятки архітектури становлять значну частину сакральної культурної спадщини України та є цінними й важливими туристичними об'єктами¹⁵.

Відповідно до реєстру пам'яток містобудування і архітектури Волинської області національного та місцевого значення, що перебувають під охороною держави станом на 07 серпня 2019 року¹⁶ та Інтернет-видання «Дерев'яні церкви Західної України» в області налічується понад 100 дерев'яних та 119 мурованих (кам'яних) сакральних споруд, серед них церкви, каплиці, келії, монастирі, костели, синагоги¹⁷.

Найбільша кількість сакральних споруд зосереджена у Луцькому – 29 (13,2% від загальної кількості таких споруд в області), Горохівському – 26 сакральних споруд (11,9%), Ковельському – 19 (8,7%), Ківерцівському – 19 (8,7%) та Володимир-Волинському – 20 (9,1%) районах області (див.

---

¹³ Добинда І.П. Історико-культурні рекреаційні ресурси поселень Волинської області : суспільно-географічна оцінка : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Чернівці, 2016. 20 с.

¹⁴ Дністрянська Н.І., Дністрянський М.С. Геопросторова структура дуже малих міських поселень Львівської області. чинники формування, типологічні відмінності, функціональне значення. Вісник Львівського університету. Серія : Географічна. 2013. Вип. 42. С. 106-111.

¹⁵ Заставний Ф.Д. Географія України : навч. посіб. Львів: Світ, 1994. 472 с.

¹⁶ Гулай Л.Д., Сакура Б.І. Характеристика природно-заповідного фонду Волинської області. Людина та довкілля. Проблеми неоекології. 2016. № 3-4. С. 62-68.

¹⁷ Дерев'яні церкви Західної України. URL: http://decerkva.org.ua/lvi_index.html (дата звернення: 7.02.2020).

табл. 3, рис. 5 та 6). Значна кількість сакральних споруд відноситься до XVII–XIX століть. Найдавніші дерев'яні церкви в області датуються XVI ст., які розміщені здебільшого у сільських населених пунктах та становлять жваве туристичне зацікавлення.

Таблиця 3

Оцінка сакральних споруд Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Сакральні споруди ¹⁸				Кількість сакральних споруд	Оцінка сакральних споруд, бали	Ресурсоно- рекреційний рейтинг
	дерев'яні	Оцінка дерев'яних сакральних споруд, бали	кам'яні	Оцінка кам'яних сакральних споруд, бали			
Володимир- Волинський	6	2	14	4	20	3	середній
Горохівський	12	5	14	4	26	4	високий
Іваннчівський	8	3	8	2	16	3	середній
Камінь-Каширський	3	1	1	1	4	1	дуже низький
Ківерцівський	8	3	11	3	19	3	середній
Ковельський	7	3	12	3	19	3	середній
Локачинський	5	2	8	2	13	2	низький
Луцький	7	3	22	5	29	5	дуже високий
Любешівський	5	2	2	1	7	1	дуже низький
Любомльський	5	2	5	1	10	2	низький
Маньківський	6	2	6	2	12	2	низький
Ратнівський	5	2	0	1	5	1	дуже низький
Рожищенський	6	2	6	2	12	2	низький
Старовижівський	6	2	2	2	8	1	дуже низький
Турійський	8	3	6	2	14	2	низький
Шацький	3	1	2	1	5	1	дуже низький
Загалом	100	2,3	119	2,2	219	2,25	низький

* Складено автором.

¹⁸ Офіційний веб-сайт сайт Волинської облдержадміністрації...

До таких споруд відносимо: Казанська церква 1801 р., с. Піща, Шацький район; Преображенська церква 1600 р., с. Нуйно та Успенська церква 1589 р., с. Качип, Камінь-Каширський район; Дмитрівська церква та дзвіниця 1674 р., с. Згорани, Любомильський район; Церква Різдва Богородиці 1676 р., с. Новосілки, Турійський район; Дмитрівська церква 1567 р., с. Гішин, Ковельський район; Миколаївська церква 1601 р., с. Зимне та ін. Волинська область багата наявністю будівельного матеріалу, зокрема значними лісовими масивами на період забудови сакральними дерев'яними спорудами. Більшість кам'яних сакральних пам'яток зосереджені у великих містах: Володимир-Волинський, Луцьк, Ковель, Горохів (рис. 6).

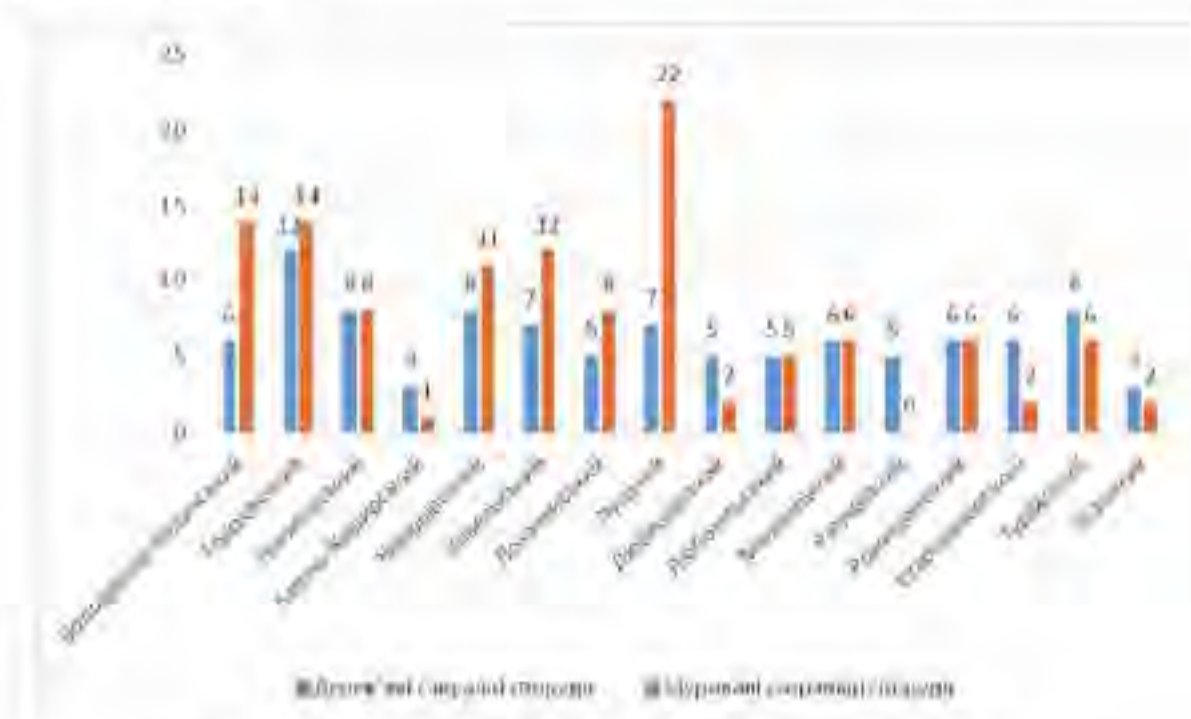

Рис. 6. Розподіл сакральних споруд Волинської області в межах адміністративних районів¹⁹

Сакральні кам'яні споруди здебільшого розміщуються у великих населених пунктах, а дерев'яні – у сільських. У зв'язку із високою залісненістю (30-40%) в окремих північних районах області спостерігається переважання дерев'яної сакральної архітектури над кам'яною.

У сакральній архітектурі регіону поєднано багато стилів: бароко, псевдоруський, класицизм. Характерні такі архітектурні типи, як:

¹⁹ Офіційний веб-сайт сайт Волинської облдержадміністрації...

волинський, архаїчний, хатній²⁰. Поширеними для волинської школи є церкви з єдиним великим приземлистим куполом на восьмигранному барабані, в котрому часто влаштовувались круглі вікна. Серед збережених Преображенська церква XVI ст., с. Нуйно Камінь-Каширський район. Використання зрубів-клітей у будівництві, стриманість і лаконічність а також архаїчна форма дахів наводять на думку про прямий зв'язок волинської традиції церковного будівництва з архітектурою Київської Русі²¹.

Унікальними також є і муровані сакральні споруди. Особливе місце серед сакральних споруд належить монастирям, які є одними з найстаріших культових комплексів не тільки на Волині, але й в Україні. Будівництво монастирів на Волині розпочалось у XVI–XVIII ст. Це зокрема монастир Різдва Христового (1770 р.), Домініканський монастир (1765 р.) у м. Володимир-Волинський, а також Монастир Бригідок (1624 р.) та Монастир Тринітаріїв у Луцьку (1720 р.).

До найважливіших кам'яних (мурованих) сакральних споруд належать: Собор Успіння Пресвятої Богородиці у м. Володимир-Волинську, Костел Святої Анни у смт Луків, Колегіальний костел Святої Трійці в смт Олика, Костел Домініканів у селі Старий Чорторійськ, Георгіївська церква у смт Голоби, Покровська церква у селі Піддубці та інші цікаві об'єкти.

Собор Успіння Пресвятої Богородиці (м. Володимир-Волинський) – православний храм який є пам'яткою сакральної архітектури XII ст. Ця древня святиня – єдина, що збереглася ще з часів Київської Русі на території історичної Волині. Собор Успіння Пресвятої Богородиці побудував 1160 року князь Мстислав II Ізяславич, правнук Володимира Мономаха. На честь нього святиню називали «Мстиславових храмом» і «Вітчизнним собором»²². Свято-Троїцький кафедральний собор у Луцьку – одна з центральних культових споруд міста. Храм споруджено на місці костелу Святого Хреста, закладеного у XVI ст. польським королем Стефаном Баторієм. Свято-Троїцький кафедральний собор має форму базилики, перекриття якої опирається на два ряди колон й утворює три нефи – витягнуті приміщення.

---

²⁰ Кучер П.В., Волошин І.М. Геопросторове поширення та характеристика природно-заповідного фонду Рівненської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. Тернопіль, 2016. № 2. С. 214-223.

²¹ Путівник по Україні від IgotoWorld...

²² Там само.

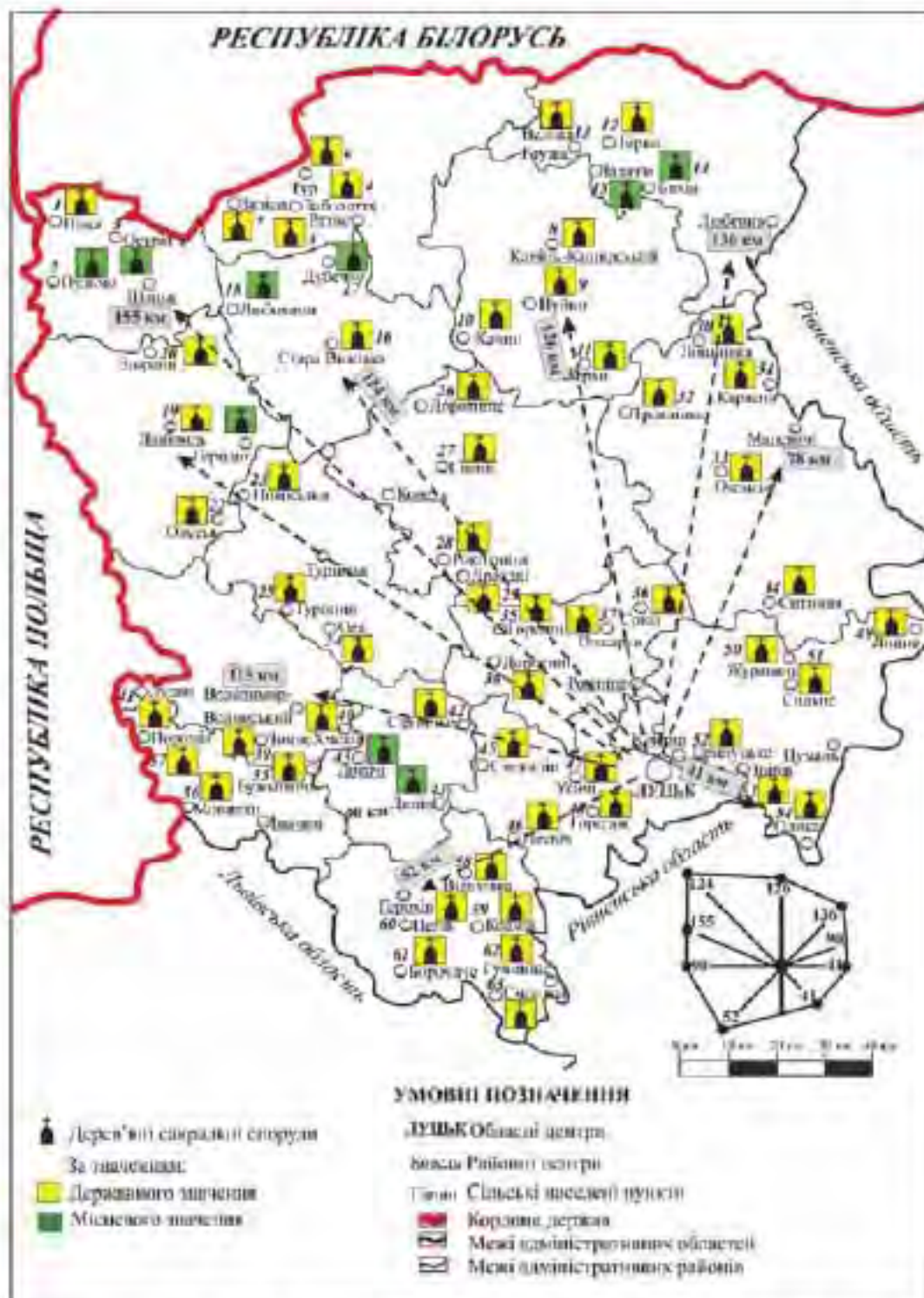

Рис. 7. Дерев'яні сакральні споруди Волинської області*

* Складено автором.

Умовні позначення до рисунку 7

Шацький район: 1. Казанська церква, 1801 р., с. Піща; 2. Миколаївська церква, 1895 р., с. Пульмо; 3. Варварівська церква, с. Острів'я, поч. ХVІІІ ст.;

Ратнівський район: 4. Хрестовоздвиженська церква, 1795 р., смт Заболоття; 5. Церква Різдва Богородиці, м. Ратне; 6. Миколаївська церква, 1778 р. та дзвіниця Миколаївської церкви, с. Тур; 1778 р. с. Тур; 7. Церква Параскеви, 1794 р., с. Заліси; *Камінь-Каширський район:* 8. Церква Різдва, 1723 р., м. Камінь-Каширський; 9. Преображенська церква, 1600 р., с. Нуйно (Ольбле-Лядське); 10. Успенська церква, 1589 р., с. Качин; 11. Михайлівська церква, 1742 р., с. Верхи; *Любешівський район:* 12. Йоасафівська церква, 1769 р., с. Бірки; 13. Успенська церква, 1779 р., с. Велика Глуша; 14. Хрестовоздвиженська церква, 1757 р., с. Бихів; 15. Почаєво-Богородицька церква, 1773 р., с. Залізя; *Старовижівський район:* 16. Преображенська церква та дзвіниця Преображенської церкви, XVIII ст., смт Стара Виживка; 17. Покровська церква, 1900 р., с. Дубечне; 18. Симеонівська церква, 1867 р., с. Любохини; *Любомильський район:* 19. Церква Різдва Богородиці, 1884 р., м. Любомль; 20. Дмитрівська церква та дзвіниця, 1674 р., с. Згорани; 21. Лукинська церква, 1745 р., с. Городне; 22. Святодухівська церква, 1889 р., с. Олеск; *Турійський район:* 23. Церква Різдва Богородиці, 1676 р., с. Новосілки; 24. Михайлівська церква, 1772 р., с. Оса; 25. Хрестовоздвиженська церква, 1777 р., с. Туропин; *Ковельський район:* 26. Дзвіниця Успенської церкви, кін. XIX ст., с. Доротище; 27. Дмитрівська церква, 1567 р., с. Гішин; 28. Церква Різдва Богородиці, 1784 р., с. Рокитниця; 29. Михайлівська церква, 1710 р., с. Дроздні; *Маневицький район:* 30. Успенська церква та дзвіниця, XVII–XVIII ст., с. Лишнівка; 31. Михайлівська церква, 1691 р., с. Карасин; 32. Дзвіниця церкви Різдва, 1772 р., с. Троянівка; 33. Успенська церква, XVII–XVIII ст., с. Оконськ; 34. Церква Іоанна Богослова, XVIII–XIX ст., с. Ситниця; *Рожищенський район:* 35. Покровська церква, 1762 р., с. Городині; 36. Троїцька церква, 1661–1825 рр., с. Сокіл; 37. Стефанівська церква, 1788 р., та дзвіниця, поч. XIX ст., с. Пожарки; 38. Церква Св. Луки, XVII–XVIII ст., 1881р., с. Доросині; *Володимир-Волинський район:* 39. Миколаївська церква, 1601 р., с. Зимне; 40. Михайлівська церква, 1770 р., с. Хмелів; 41. Миколаївська церква, 1601 р., с. Лудин; *Локачеський район:* 42. Церква Св. Луки, 1788 р., с. Сірнички; 43. Миколаївська церква, смт Локачі, 1912 р.; 44. Михайлівська церква, 1873 р., с. Линів; *Луцький район:* 45. Миколаївська церква, 1743 р. та дзвіниця, с. Смолигів; 46. Михайлівська церква та дзвіниця, 1771 р., с. Несвіч; 47. Церква Св. Луки, XVI ст., с. Усичі; 48. Миколаївська церква, 1890 р., с. Городок; *Ківерцівський район:* 49. Михайлівська церква, 1770 р., с. Липне; 50. Миколаївська церква, XX ст., с. Журавичі; 51. Церква Іоанна Богослова, 1825 р., с. Сильне; 52. Церква Іоанна Предтечі, 1932 р., с. Прилуцьке; 53. Воскресенська церква, XX ст., с. Звірів; 54. Троїцька церква, 1886 р., смт Олика; *Іваничівський район:* 55. Богородицька церква та дзвіниця, 1776 р., с. Бужковичі; 56. Церква Різдва, 1713 р., с. Мовники; 57. Покровська церква, 1750–1880 рр., с. Поромів; *Горохівський район:* 58. Хрестовоздвиженська церква, 1782 р., с. Вільхівка; 59. Миколаївська церква 1879 р. с. Колмів; 60. Введенська церква, 1890 р. с. Цегів; 61. Миколаївська церква, 1678 р., с. Борочиче; 62. Церква Різдва, 1785 р., с. Гумнище; 63. Михайлівська церква, 1783 р., с. Смолява.

Над центральною частиною храму зведено купол, а на західному фасаді – одноярусну дзвіницю із дев'ятьма дзвонами, найважчий із яких має 2,5 тони. Збереглися первинні елементи декору фасаду, що надають собору рис рококо.

Справжня цінність собору – позолочений дубовий іконостас XVII століття у псевдо-руському стилі²³. Дерев'яні та кам'яні сакральні споруди Волинської області наведені на картосхемах (рис. 8).

Свято-Казанський храм (село Піща, Шацький район). Церква була побудована в середині XVII століття. Найважливішою пам'яткою храму визнаний оновлений іконостас – у ньому були замінені всі деталі, внесена позолота і розпис з тематикою Свято-Казанських ікон. Кам'яні (муровані) сакральні споруди Волинської області наведені на рис. 8.

За забезпеченістю сакральними (культовими) спорудами Луцький район (29) оцінено у 5 балів. Горохівський району – у 4 бали. У 3 бали оцінено Володимир-Волинський, Іваничівський, Ківерцівський та Ковельський райони області. Найменшу оцінку (1 бал) отримали Камінь-Каширський, Любешівський, Ратнівський, Старовижівський та Шацький райони області (табл. 3).

Музеї. Музеї є важливим туристичним ресурсом, вони зберігають інформацію про побут, історію, культуру і звичаї народу²⁴.

Відповідно до переліку музейних закладів усіх форм власності, що функціонують на території України станом на 10.05.2018 р., який проводить управління музейної справи та культурних цінностей Міністерства культури України, у Волинській області налічується 41 музей, з них 17 – історичні музеї, 9 – краєзнавчі, 4 – літературно-меморіальні, 3 – військові, 3 – природні, 1 – археологічний, 1 – архітектури та побуту, 1 – етнографічний, 1 – історико-етнографічний, 1 – народний (табл. 4).

У розподілі за адміністративними районами Волинської області, найбільша кількість музейних установ знаходиться у Луцькому районі та місті Луцьку – 13 (що становить 32,5% від загальної кількості в області), у Володимир-Волинському – 5 (12,5%) та Ковельському – 5 (12,5%).

²³ Кучер П.В., Волошин І.М. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Волинської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. 2016. Вип. 1. С. 120-126.

²⁴ Добинда І.П. Характеристика сакральних пам'яток Волинської області та їхнє територіальне поширення. Науковий вісник Чернівецького національного університету. зб. тез наук. конф., м. Чернівці. Серія Географія. 2014. № 655. С. 515-519.

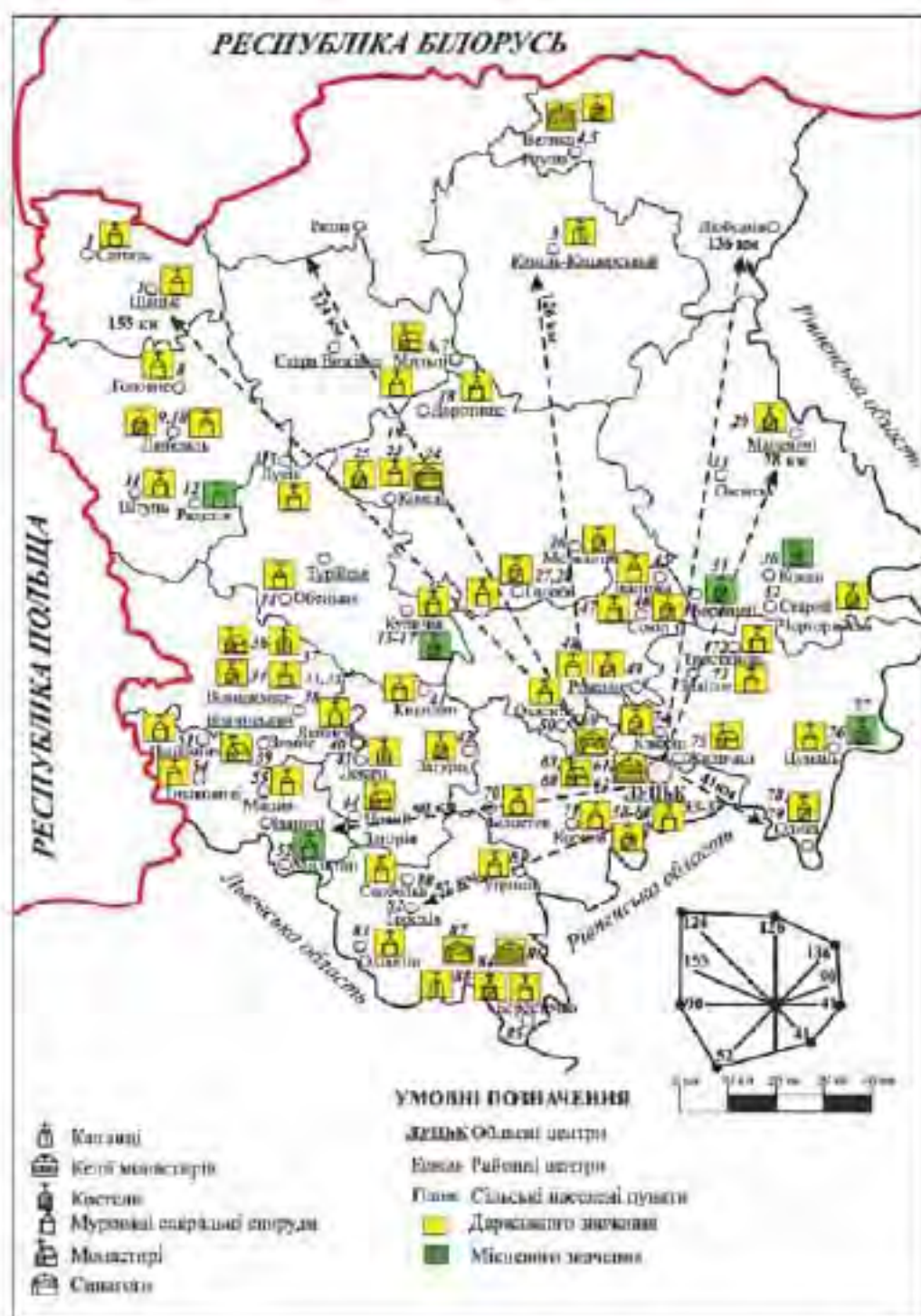

Рис. 8. Кам'яні (муровані) сакральні споруди Волинської області
 * Складено автором

Умовні позначення до рисунку 8

Шацький район: 1. Петропавлівська церква та дзвіниця, с. Світязь, 1846 р.;
 2. Церква Різдва Богородиці та дзвіниця, смт Шацьк, 1838 р.; *Камінь-Каширський район:* 3. Каплиця Домініканського монастиря, XVII ст., м. Камінь-Каширський, *Любешівський район.* 4. Келії монастиря шарів, 1684 р., с. Велика

Глуша; **5.** Костел і келії монастиря капуцинів, XVIII ст., с. Велика Глуша; *Старовижівський район*: **6.** Миколаївський монастир, XVI–XIX ст., с. Мильці; **7.** Онуфріївська церква, 1723 р., с. Мильці; *Любомильський район*: **8.** Троїцька церква, 1841 р., та надбрамна дзвіниця, смт Головно; **9.** Георгіївська церква, 1264 р., м. Любомль; **10.** Троїцький костел, 1412 р., м. Любомль; **11.** Церква Іоанна Богослова та дзвіниця церкви Іоанна 1777 р. с. Штунь; **12.** Успенська церква, 1701 р., с. Радехів; *Турійський район*: **13.** Церква Св. Параскеви, 1723 р., смт Луків; **14.** Хрестовоздвиженська церква, 1821 р., с. Обенижі; **15.** Преображенська церква, 1920 р., с. Купичів; **16.** Троїцька церква, 1825 р., с. Купичів; **17.** Костел, 1900 р., с. Купичів; *Ковельський район*: **18.** Успенська церква, 1769 р., с. Доротище; **19.** Михайлівська церква, 1910 р., м. Ковель; **20.** Воскресенська церква, 1877 р., м. Ковель; **21.** Благовіщенська церква, м. Ковель; **22.** Храм Св. Димитрія Солунського, Ковель; **23.** Свято-Воскресенський собор, 1549 р., м. Ковель; **24.** Синагога, XIX ст., м. Ковель; **25.** Костел Св. Анни (Успенський), м. Ковель; **26.** Костел, 1802–1881 рр., с. Мельниця; **27.** Костел Архангела Михаїла, смт Голоби; **28.** Георгіївська церква, 1783 р., смт Голоби; *Маневицький район*: **29.** Костел, 1920 р., смт Маневичі; **30.** Хрестовоздвиженська церква, 1825 р., та дзвіниця, 1825 р., смт Колки; **31.** Церква Різдва Богородиці, 1930 р., с. Боровичі; **32.** Костел домініканців, 1736–1741 рр., с. Старий Чорторійськ; *Володимир-Волинський район*: **33.** Успенський собор (Метиславів храм), 1156 р., Костел Іоакима і Анни, 1752 р., м. Володимир Волинський; **34.** Костел послання Апостолів (собор Різдва Христового), 1766 р., м. Володимир Волинський; **35.** Миколаївська церква, 1780 р., м. Володимир-Волинський; **36.** Домініканський монастир, 1789 р., м. Володимир-Волинський; **37.** Каплиця, 1888 р.; **38.** Стара катедра, XX ст., урочище «Федорівка»; *Володимир-Волинський район*: **39.** Святогорський монастир, с. Зимне; Успенська церква, 1495 р., с. Зимне, Троїцька церква, 1567 р., с. Зимне; **40.** Церква Флора і Лавра, 1877 р., с. Яковичі; *Локачеський район*: **41.** Михайлівська церква та дзвіниця, с. Кисилин, сер. XVII ст. (1632–1677 рр.), с. Кисилин; **42.** Костел Святої Трійці, 1642 р., с. Затурці; **43.** Каплиця церкви Преображення, XVIII ст., смт Локачі; **44.** Монастир Різдва Богородиці, Новий Загорів; *Рожищенський район*: **45.** Петропавлівська церква 1629 р. с. Іванівка; **46.** Успенська церква с. Сокіл; **47.** Костел, 1907 р., с. Сокіл; **48.** Михайлівська церква, 1920 р., м. Рожище; **49.** Костел, 1920 р., м. Рожище; **50.** Церква Казанської Богоматері, 1877 р., с. Озденіж; *Іваничівський район*: **51.** Успенська церква, с. Низкиничі, 1653 р. **52.** Параскевська церква, 1778 р., с. Милятин; **53.** Миколаївська церква, 1885 р., с. Мишів; **54.** Церква зачаття Іоана Предтечі, 1934 р., с. Тишковичі; *Луцький район*: м. Луцьк: **55.** Покровська церква, XV ст.; **56.** Хрестовоздвиженська церква, 1619–1887 рр.; **57.** Вірменська церква, XVI ст.; **58.** Костел монастиря бернардинів (Троїцький кафедральний собор), **59.** Костел Петра і Павла 1606–1610 рр.; **60.** Костел монастиря домініканів, XX ст., **61.** Келії монастиря, 1752 р.; **62.** Келії монастиря домініканів, 1752 р.; **63.** Монастир тринітаріїв, 1729 р.; **64.** Монастир василіан, 1647 р.; **65.** Монастир бригіток, 1624 р.; **66.** Монастир шариток, XV–XVII ст.; **67.** Монастир домініканів, 1729 р.; **68.** Монастир бернардинів; **69.** Синагога, кін. XIV ст.

1629 р.; *Луцький район*: **70.** Михайлівська церква, 1636 р., с. Білосток; **71.** Хрестовоздвиженська церква, 1777 р., с. Коршів; *Ківерцівський район*: **72.** Церква Святої Трійці, 1650 р., с. Тростянець; **73.** Кірха (Вознесенська церква), 1920 р., с. Завітне; **74.** Костел, 1930 р., м. Ківерці; **75.** Миколаївський монастир, 1703 р., с. Жидичин; **76.** Покровська церква, 1843 р., смт Цумань; **77.** Костел, ХХ ст., смт Цумань; **78.** Троїцький костел (колегіата), 1640 р., смт Олика; **79.** Петропавлівський костел, 1450–1612 рр., смт Олика; **79.** Костел, ХХ ст., смт Олика; *Горохівський район*: **80.** Миколаївська церква, 1814 р., с. Скобелка; **81.** Хрестовоздвиженська церква, 1854 р., с. Угринів; **82.** Вознесенська церква та дзвіниця, 1844 р., м. Горохів; **83.** Миколаївська церква, 1638 р., с. Охлопів; **84.** Троїцький костел, 1711 р. та дзвіниця / 2-а пол. ХVІІІ ст., м. Берестечко; **85.** Троїцька церква, 1910 р., м. Берестечко; **86.** Келії Тринітарського монастиря, 1711 р., м. Берестечко; **87.** Синагога, ХVІІІ ст., м. Берестечко; **88.** Теклівська каплиця, ХVІІ ст., м. Берестечко.

У Горохівському – 3 (7,5%), Іваничівському – 3 (7,5%), Ківерцівському – 2 (5%), Локачинському – 2 (5%), Камінь-Каширському, Любешівському, Любомльському, Маневицькому, Ратнівському, Рожищенському, Шацькому та Старовижівському районах – 1 (2,5%). У Турійському районі області музеї відсутні (див. табл. 4).

Таблиця 4

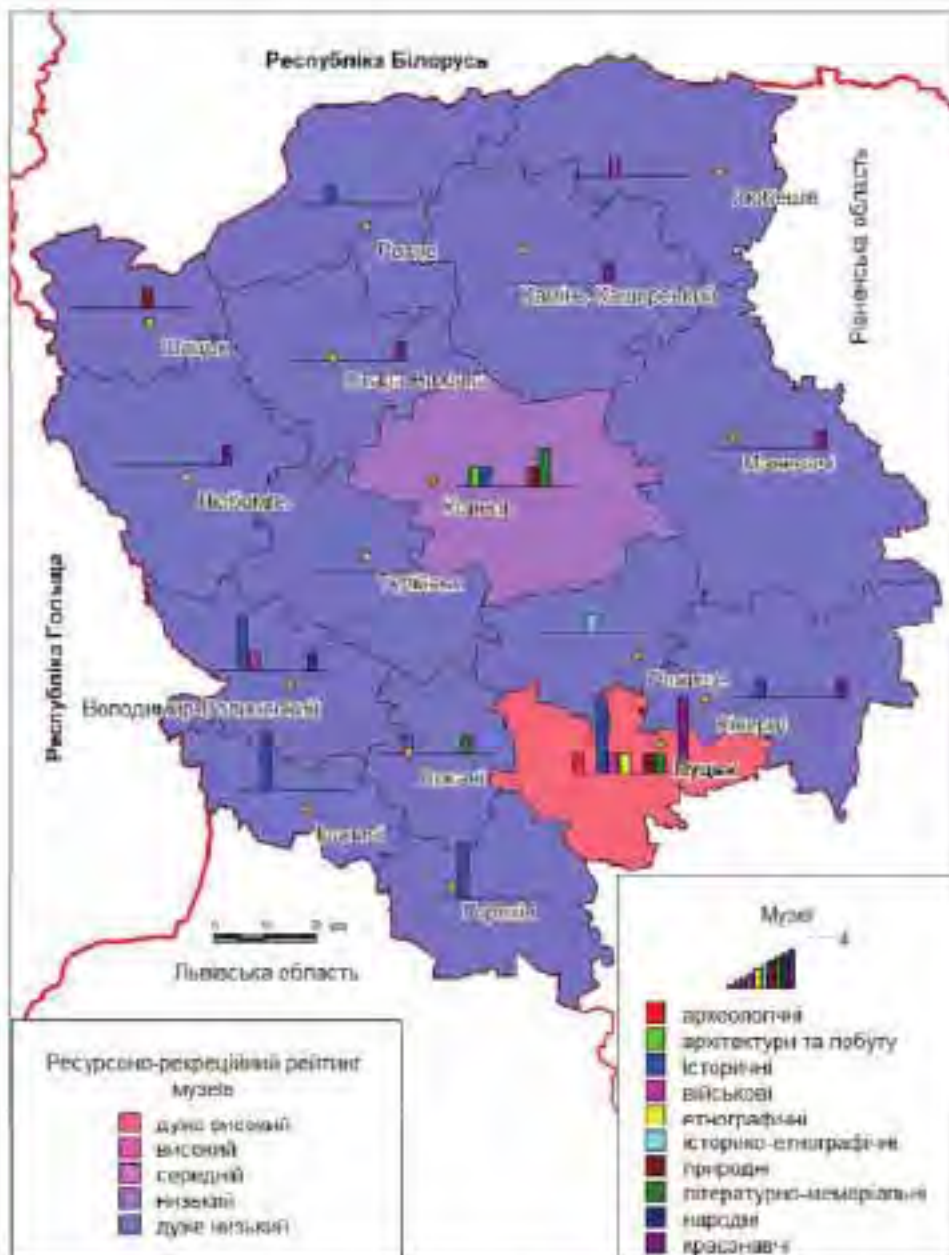
Оцінка музеїв Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Музеї										Кількість музеїв	Оцінка, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	Археологічні	Архітектура та побуту	Історичні	Військові	Етнографічні	Історико-етнографічні	Природні	Літературно-меморіальні	Народні	Красознавчі			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Володимир-Волинський	0	0	3	1	0	0	0	0	1	0	5	1	дуже низький
Горохівський	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	1	дуже низький
Іваничівський	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	1	дуже низький
Камінь-Каширський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Ківерцівський	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	дуже низький
Ковельський	0	1	1	0	0	0	1	2	0	0	5	2	низький
Локачинський	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2	1	дуже низький
Луцький	1	0	4	1	1	0	1	1	0	4	13	5	дуже високий
Любешівський	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Любомльський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Ратнівський	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Старовижівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	дуже низький
Загалом	1	1	17	3	1	1	3	4	1	9	41	13	дуже низький

* Складено автором.

* Складено автором.

До цікавих музеїв відносимо: Музей-садибу Лесі Українки, Музей фауни, смт Шацьк, Ковеський історичний музей, Володимир-Волинський історичний музей.

Музей-садиба Лесі Українки. Музей складається з кількох кімнат. Перший зал знайомить нас з родиною письменниці. На стінах залу фотографії з сімейного архіву родини Косачів. В іншому залі виставлені особисті речі поетеси: одяг, записки, збірники віршів та експозиція домашнього інвентарю. Все це допомагає краще дізнатися про поетесу та її творчість. Садиба оточена красивим парком з ставком²⁵.

Найвищий бал за кількістю музеїв Волинської області (5) отримав Луцький район. Володимир-Волинський, Горохівський, Іваничівський одержали нижчий бал (2). Інші райони мають низьке забезпечення музеями й одержали найнижчий бал (1), що свідчить про невисокий їх потенціал для здійснення подорожей із пізнавальною та історичною метою (табл. 4). Музеї Волинської області представлено на рис. 10, а їх територіальне розміщення на рис. 9. Як засвідчують результати дослідження, основна частина (13) музеїв зосереджена у місті Луцьку та Луцькому районі.

Результати оцінювання археологічного, архітектурноісторичного, біосоціального та подієвого блоків як складових суспільноісторичних рекреаційно-туристичних ресурсів (РТР) засвідчують, що найвищу оцінку (5 балів) одержав Луцький район що характеризується дуже високим ресурсно-рекреаційним рейтингом (сума балів – 31). Такі показники пов'язані із наявністю палацових комплексів, пам'яток військової (оборонної) архітектури, сакральних дерев'яних та кам'яних споруд, музеїв. Володимир-Волинському та Горохівському районам (2 бали) притаманний низький ресурсно-рекреаційний рейтинг. Решту (13) районів відповідають дуже низькому ресурсно-рекреаційному рейтингу, що пов'язано із відсутністю або малою кількістю археологічних, сакральних, архітектурних споруд.

---

²⁵ Путівник по Україні від IgotoWorld...

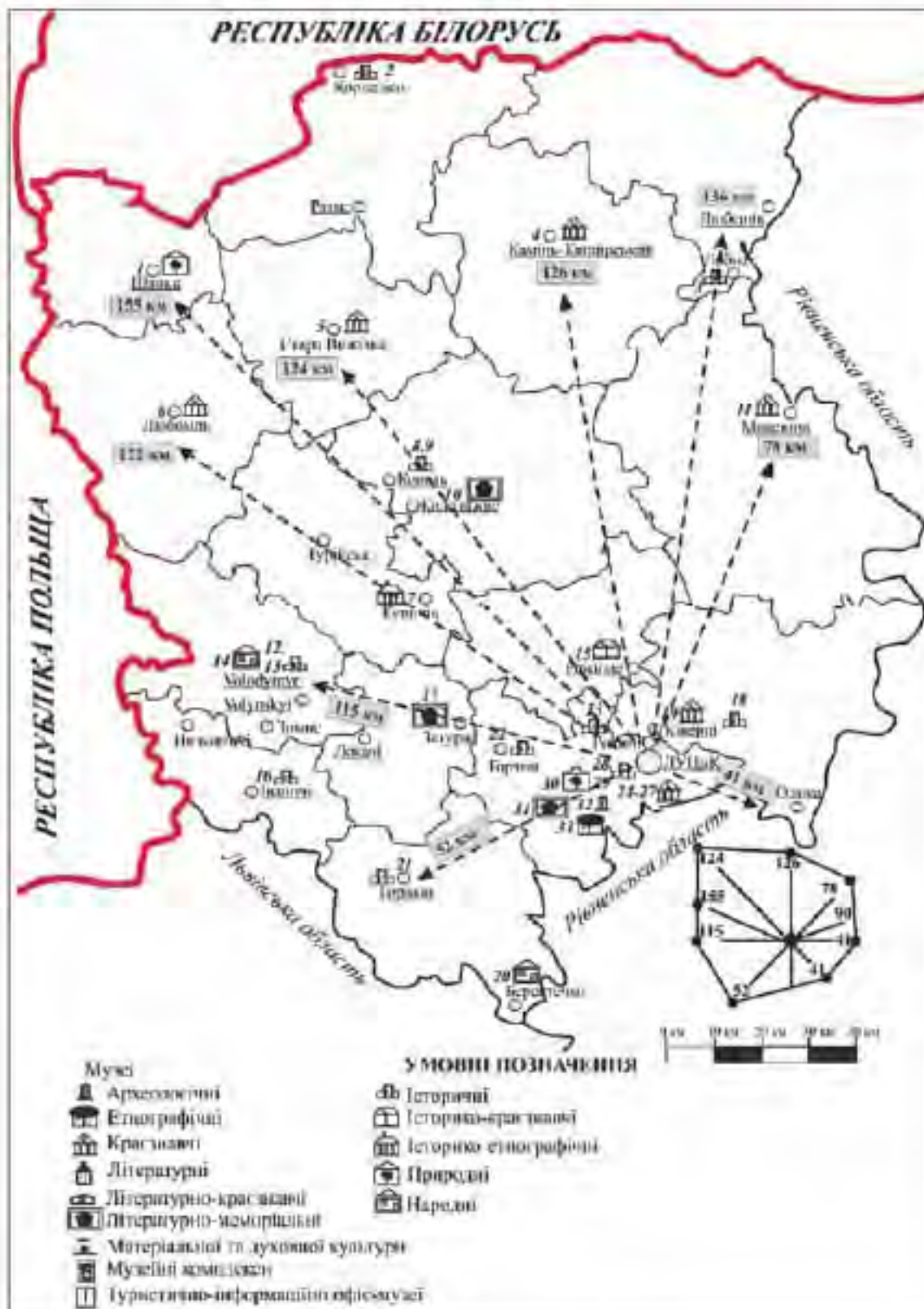

Рис. 10. Музеї Волинської області*

Умовні позначення на наступній сторінці.

*Складено автором.

Умовні позначення до рисунку 10

Шацький район: 1. Музей фауни, Шацьк, смт Шацьк; *Ратнівський район:* 2. Кортеліський історичний музей, с. Кортеліси; *Любешівський район:* 3. Лобненський музей партизанської Слави, с. Лобна; *Камінь-Каширський район:* 4. Народний краєзнавчий музей, м. Камінь-Каширський; *Старовижівський район:* 5. Старовижівський народний краєзнавчий музей, смт Стара Виживка; *Любомльський район:* 6. Любомльський краєзнавчий музей, м. Любомль; *Турійський район:* 7. Музей солом'яного мистецтва, с. Купичів; *Ковельський район:* 8. Ковельський історичний музей, м. Ковель; 9. Парк-музей архітектури та побуту «Полісся», м. Ковель; 10. Колодязненський літературно-меморіальна садиба-музей Лесі Українки (Волинський краєзнавчий музей, філія), с. Колодязне; *Маневицький район:* 11. Краєзнавчий музей, смт Маневичі; *Володимир-Волинський район:* 12. Історичний музей, м. Володимир-Волинський; 13. Устилузька дитяча школа мистецтв музей-садиба Ігоря Стравінського, м. Володимир-Волинський; 14. Музей Бойової слави 14 омбр (позаштатний), м. Володимир-Волинський; *Рожищенський район:* 15. Районний історико-краєзнавчий музей, м. Рожище; *Іваничівський район:* 16. Історичний музей, смт Іваничі; *Локачинський район:* 17. Затурцівський меморіальний музей В. Липинського (Волинський краєзнавчий музей, відділ), с. Затурці; *Ківерцівський район:* 18. Лопатенський музей партизанської Слави, урочище Лопатень; 19. Ківерцівський районний краєзнавчий музей, м. Ківерці; *Горохівський район:* 20. Історичний музей, м. Берестечко; 21. Горохівський районний народний історичний музей, м. Горохів.; *Луцький район:* 22. Музей історії сільського господарства Волинської області, с. Рокині; 23. Торчинський народний історичний музей імені Г. О. Гуртового, смт Торчин; 24. Волинський краєзнавчий музей, м. Луцьк; 25. Художній музей м. Луцьк; 26. Музей Волинської ікони м. Луцьк; 27. Музей історії Луцького братства, м. Луцьк; 28. Народний музей історії органів внутрішніх справ Волині, м. Луцьк; 29. Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки (Національний військово-історичний музей України, філія), м. Луцьк; 30. Геологічний музей СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк; 31. Музей Лесі Українки СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк; 32. Музей археології СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк; 33. Музей етнографії Волині та Полісся СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк.

На підставі інтегральної оцінки РТР області здійснено рейтингове ресурсно-рекреаційне оцінювання адміністративно-територіальних одиниць з виділенням наступних районів: 1) Західно-Поліський (середній рейтинг), до складу якого входить Шацький, Любомльський, Володимир-Волинський райони області (ядро Володимир-Волинський); 2) Центральньо-Ковельський (дуже низький рейтинг) охоплює Ратнівський, Старовижівський, Камінь-Каширський, Турійський, Ковельський, Рожищенський, Локачинський, Іваничівський, Горохівський райони (ядро Ковель); 3) Південно-Східний (високий рейтинг) включає Любешівський, Маневицький, Ківерцівський, Луцький райони (ядро Луцьк).

У Південно-Східному ресурсно-рекреаційному районі який включає Любешівський, Маневицький, Ківерцівський, Луцький райони (ядро Луцьк) в цілях оптимізації необхідно розвивати подорожі з екскурсійною та пізнавальною метою у межах Луцького та Ківерцівського районів

області. Тут знаходяться унікальні архітектурно-історичні пам'ятки та проходять туристичні маршрути. Таким чином вилучені кошти можна використовувати на покращення стану архітектурно-історичних пам'яток.

References

Voloshyn I. M., Kucher P.V. (2017). Heoprostorove poshyrennia ta kharakterystyka turystychno-rekreatziynykh resursiv Volyn's'koi oblasti. In Heohraphiya ta turyzm. Seriya Heohraphiya. Kyiv. № 39. S. 86-97.

Hulai L. D., Sakura B.I. (2016). Kharakterystyka pryrodno-zapovidnoho fondu Volyn's'koi oblasti. In L'udyna ta dovkill'a. Problemy neeokolohii. № 3-4. S. 62-68.

Dobynda I.P. (2016) Istoryko-kul'turni rekreaciyni resursy poselen' Volyn's'koi oblasti: suspil'noheohraphichna otsinka: avtoref. Dys. ... heohr. Nauk: 11.00.02. Chernivci. 20 s.

Dobynda I.P. (2014). Kharakterystyka sakral'nykh pamyatok Volyn's'koi oblasti ta yikhnie terytorial'ne poshyrennia. In Naukovyi visnyk Chernivets'koho natsional'noho universytetu. Zb. tez nauk. konf. Chernivetsi. S. 106-111.

Dnistrianska N. I., Dnistrianskyi M.S. (2013). Heoprostorova struktura duzhe malykh mis'kykh poselen' L'vivskoi oblasti: chynnyky formuvannia, typolohichni vidminnosti, funktsional'ne znachennia. In Visnyk L'vivskoho universytetu. Seriya Heohraphichna. Vyp. 42. S. 106-111.

Derevyani tserkvy Zahidnoi Ukrainy. URL: http://decerkva.org.ua/lvi_index.html (Data zvernennia 7.02.2020).

Zastavnyi F. D.(1994) Heohraphia ukrainy: navch. posib. L'viv: Svit. 472 s.

Kucher P.V.,Voloshyn I. M. (2016). Heoprostorove poshyrennia ta kharakterystyka sakral'nykh sporud Volyn's'koi oblasti. In Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya Heohraphiya. Ternopil'. Vyp. 1. S. 120-126.

Kucher P.V.,Voloshyn I. M., Kukhtiy A.O. (2017). Gruntoznachopiznaval'ni marshruty Volyn's'koi oblasti. In Visnyk L'vivskoho universytetu. Seriya Heohraphichna. № 51. S. 179-192.

Kucher P.V. ,Voloshyn I. M. (2016). Heoprostorove poshyrennia ta kharakterystyka pryrodno-zapovidnoho fondu Riven's'koi oblasti. In Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya Heohraphiya. Ternopil'. № 2. S. 214-223.

Ofitsiynyi web-sait sait Volyn's'koi oblasnoi derzhavnoi administratsi. URL: <https://voladm.gov.ua/> (Data zvernennia: 9.10.2020).

Putivnyk po Ukraini vid Igotoworld. URL: http://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/67884_nadsluchanskiy-regionalnyylandshaftnyy-park.htm (Data zvernennia: 27.09.2020).

Pavlo Kucher

THE CURRENT STATE AND EVALUATION OF THE ARCHITECTURAL AND HISTORICAL MONUMENTS OF THE VOLHYNIA REGION

The article examines the current state of the historical architectural heritage of the Volhynia region. An important background for the development of tourism in the Volhynia region is the availability of various recreational and tourist resources. The Volhynia region has favorable natural conditions, significant cultural heritage, the necessary human and material resources for the development of tourism. The developed market of tourist services is a significant factor in accelerating Ukraine's integration into the European community. Every year the flow of tourists to Volhynia is growing, which requires the provision of high-quality tourist services. An important background for the development of tourism in the region is the availability of rich architectural and historical resources.

The paper aims to depict the current state of architectural and historical resources of the region to assess and optimize them. The architectural and historical objects of national and local importance (secular monuments, military fortification, sacral sites, archaeological sites, museums), their distribution, and geospatial distribution by administrative units (districts) are analyzed. The study encompasses also the cartographic materials of public buildings and palace complexes of the Volhynia region. Particular attention is drawn to the sacred buildings, which occupy a special place in the structure of architectural and historical resources. The article's scope covers the administrative districts that received the highest rates according to the results of the assessment, namely: Luts'k, Kovel', Volodymyr-Volyns'kyi.

Key words: architectural and historical monuments, current state and preservation, evaluation, tourism.